

ної плати, прибутку, відсотка і ренти. Ці чотири складові утворюють у сумі основний особистий дохід домогосподарств. Загальні доходи сільського населення визначаються як особисті доходи з додаванням вартості безкоштовних або на пільгових умовах наданих селянам послуг за рахунок соціальних фондів.

Враховуючи вищезазначене, необхідно відмітити, що процес формування доходів селянських домогосподарств можна спрощено представити як сукупність доходів від трудової діяльності (заробітна плата), доходів від підприємницької діяльності (прибуток), доходів від майна (рента) та доходу від капіталу (відсоток). У підсумку такий показник може мати назву “Факторний дохід”. Але він ще не буде повністю відображати доходи домогосподарств. До нього необхідно додати трансфертні виплати держави та застосувати до отриманого валового доходу податки і обов’язкові платежі. Тільки після цього ми отримаємо чистий дохід, який і залишиться у сільського мешканця у повному розпорядженні.

Література.

1. Гайдуцький А.П. Аграрна реформа і нові можливості для залучення іноземних інвестицій / А.П.Гайдуцький // Економіка АПК. – 2006. – № 8. – С. 3-12.
2. Державне регулювання формування доходів домогосподарств : [моног.] / В.Я. Трегобчук, А.Є. Никифоров. – К.: КНЕУ, 2004. – 440 с.
3. Макаренко А.П. Важливі аспекти державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників/ А.П. Макаренко // Бізнес-навігатор. – 2007. – № 2 (12). – С. 25-28.
4. institute.gorshenin.ua – сайт аналітично – дослідного центру “Інститут Горшеніна”.

УДК 637.14:338.432

ПРОГНОЗ РИНКОВОЇ СИТУАЦІЇ ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМУВАННЯ РИНКУ МОЛОКА ПОЛТАВСЬКОГО РЕГІОНУ

*Махмудов Х.З. д.е.н., Рудич А.І. к.е.н.
Полтавська державна аграрна академія*

У даній статті здійснено аналіз розвитку тваринницької галузі, ефективності виробництва молокопродукції на регіональному рівні, виявлено загальну тенденцію рентабельності виробництва молока сільськогосподарськими підприємствами Полтавської області визначено її прогностичні рівні.

In this article the analysis of branch of animal husbandry, production efficiency of milk production at regional level is made, the general tendency of profitability of manufacture of milk is taped by the agricultural enterprises of the Poltava area, its look-ahead levels are defined.

Постановка проблеми. Молокопродуктовий підкомплекс охоплює підприємства що виробляють сільськогосподарську продукцію, підприємства заготівлі, транспортування, переробки і доведення кінцевої продукції до споживача. Їх кінцева мета – найповніше задоволення потреб кінцевого споживача в молочній продукції.

Тваринництво – одна з провідних галузей аграрного сектора України, призначення якої – виробництво продуктів харчування тваринного походження в обсягах, які відповідають нормам державної продовольчої безпеки і

забезпечують можливість їх експорту. Однак, попри надзвичайну важливість галузі для вітчизняної економіки, посилення державної підтримки в остання 3-4 роки, залучення приватних інвестицій та поступової переорієнтації дрібнотоварного виробництва на конкурентоспроможне великотоварне, ситуація в галузі залишається складною. Фактичний її стан останні 15 років не відповідає потенційним можливостям і постійно погіршується [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням розвитку тваринницької галузі, її ефективності, присвячено велику кількість наукових досліджень, результати яких знайшли відображення у працях В.Г. Андрійчука, П.М. Макаренка, О.В. Березіна, П.С. Березівського, В.Я. Месель-Веселяка, Саблука П.Т., О.М. Шпичака, В.В. Юрчишина та багатьох інших вчених.

Постановка завдання. Метою статті є аналітична оцінка ефективності функціонування ринку молока та напрями вдосконалення його розвитку в досліджуваному регіоні. Стратегія розвитку галузі тваринництва на поточний та наступні роки визначена рядом державних нормативних документів, вивчаються аспекти підвищення ефективності виробництва молокопродукції як на національному так і регіональному рівнях. Нині, як в Україні так і Полтавській області, основною проблемою ефективності галузі молочного скотарства є катастрофічне зменшення поголів'я сільськогосподарських тварин, зокрема корів, і як наслідок, коливання обсягів виробництва продукції, яке спостерігається в сільськогосподарських підприємствах області.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основною тенденцією розвитку скотарства, починаючи з 90-х років є нестабільність при загальній збитковості галузі. В більшості сільськогосподарських підприємств виручка від реалізації продукції скотарства не покриває витрат на її виробництво й реалізацію, що не дає можливості здійснення навіть процесу простого відтворення і ставить під сумнів подальше існування галузі.

З метою економічного стимулювання та підтримки впровадження нового Держстандарту ДСТУ 3662-97 „Молоко коров'яче незбиране”, Комітет Міністрів України прийняв Постанову № 715, якою передбачені дотації сільськогосподарським товаровиробникам за продане переробним підприємствам незбиране молоко високих якісних кондицій. Ці дотації спрямовані на придбання доїльного та холодильного обладнання, лабораторного устаткування, приладів, реактивів і матеріалів, необхідних для визначення якісних показників молока і молочних продуктів. Міністерством аграрної політики були також розроблені та затверджені заходи щодо стабілізації цін на продукцію тваринного походження та розвитку ринків її збуту (Про заходи щодо активізації роботи з розвитку тваринництва: від 20.08.2008, № 729) [5]. Питання ціноутворення вирішуються і на обласному рівні. Полтавською обласною державною адміністрацією, обласним управлінням аграрної політики створена узгоджувальна комісія, яка деякою мірою впливає на рівень закупівельних цін на молоко.

Таким чином, ми бачимо, що Україна освоює власну модель впливу на процес ціноутворення на аграрну продукцію. Це не означає відмови від сві-

тового досвіду у цій галузі, але єдино вірним є не його копіювання, а опрацювання, оцінка та використання всього, що відповідає нашим умовам.

Зміни в економічному середовищі України, зумовлені формуванням ринкових відносин, вимагають удосконалення існуючих та запровадження нових ефективних систем виробництва, заготівлі, переробки та реалізації продукції, побудованих на госпрозрахункових засадах та економічному інтересі. Взагалі в останні роки нагромадилися протиріччя між виробництвом, переробкою і реалізацією продукції, що є серйозною проблемою, яка заважає розвитку галузі.

Багатократний ціновий диспаритет призвів до економічно необґрунтованого перерозподілу прибутку між виробничою та переробною сферами, зумовив значне погіршення положення товаровиробника. Результати досліджень показують, що формування прибутку від продукції молочного скотарства сільськогосподарських підприємств за своєю структурою характеризується наступними даними: виробнича сфера – 23,3 %, переробна – 76,7 %. Поширення міжгалузевої інтеграції повинно узгодити інтереси підприємств, які тісно пов'язані технологічно і функціонально.

Застосувавши аналітичне вирівнювання динамічного ряду рентабельності виробництва молока сільськогосподарськими підприємствами спостерігаємо значну варіацію, проте тенденція є позитивною, оскільки середньорічний темп приросту показника складає 0,8 % і дає оптимістичні прогнози на майбутнє досліджуваного регіону. Застосувавши прийом екстраполяції прогноз рівня рентабельності для сільськогосподарських підприємств до 2012 року повинен скласти близько 12,5 %. Проте економічна криза 2009-2010 року внесла свої корективи в досліджувану нами ситуацію на ринку молокопродукції (табл.1). Ряд динаміки рентабельності виробництва молока-сировини сільськогосподарськими підприємствами за аналізований період характеризується стабільними темпами росту. Так, середній річний абсолютний рівень збільшення рентабельності становить 0,551 % і середньому темпі приросту 0,5 %. Досліджувану залежність наочно ілюструє графік аналітичного вирівнювання: $\bar{y}_t = a_0 + a_1 t$ (рис. 1).

Аналітичне вирівнювання рядів динаміки проводиться за допомогою математичної формули, яка найбільш точно відображає загальну тенденцію ряду (рис. 1). При вирівнюванні динамічних рядів за допомогою прямої лінії $a_0 + a_1 t$, параметри прямої визначаються за системою рівнянь:

$$\text{Звідки: } a_0 = \frac{\sum y}{n} = 5,8; \quad a_1 = \frac{\sum ty}{\sum t^2} = 0,551$$

Одержане рівняння зв'язку має аналітичний вигляд: $\bar{y}_t = 5,8 + 0,551 t$.

Важливою проблемою у розвитку молокопродуктового комплексу є і залишається якість продукції на всіх стадіях аграрного виробничого циклу. І саме проблема якості молока й розвитку суспільного молочного скотарства потребує негайного розв'язання, оскільки зволікання може звести в глухий кут не тільки аграрне виробництво, а й молокопереробну галузь, що ставить

під загрозу продовольчу безпеку країни. На нашу думку альтернативи коров'ячому молоку просто немає. Тому відродження великотоварного молочного скотарства повинно стати одним із першочергових завдань розвитку аграрного сектору. Ми згодні з думкою багатьох українських вчених, щодо шляхів виходу з кризи, адже самостійно вижити й самостійно фінансувати розвиток і реконструкцію галузі молочного скотарства товаровиробникам не під силу [2].

Таблиця 1

Вирівнювання ряду динаміки та виявлення загальної тенденції рентабельності виробництва молока сільськогосподарськими підприємствами Полтавської області в 2008 році

Роки	Порядковий номер року	Фактичний рівень показника	Розрахункові величини			Теоретичний рівень показника
			ty	t^2	a_1t	
n	t	y	ty	t^2	a_1t	Y_t
2000	-5	1,6	-8,0	25	-2,7	3,1
2001	-4	4,8	-19,2	16	-2,2	3,6
2002	-3	-13,2	39,6	9	-1,6	4,2
2003	-2	18,3	-36,6	4	-1,1	4,7
2004	-1	7,4	-7,4	1	-0,6	5,2
2005	0	20,6	0	0	0	5,8
2006	1	-0,1	-0,1	1	0,6	6,4
2007	2	3,5	7,0	4	1,1	6,9
2008	3	8,7	26,1	9	1,6	7,4
2009	4	6,3	25,2	16	2,2	8,0
2010	5	6,8	34,0	25	2,7	8,5
Разом	0	64,7	60,6	110	x	60,6
2011	5	x	x	x	x	прогноз 9,1
2012	6	x	x	x	x	прогноз 9,7
2013	7	x	x	x	x	прогноз 10,3
2014	8	x	x	x	x	прогноз 11,0

На думку багатьох вчених економістів, модернізація виробництва повинна починатися з розвитку високоякісної сировинної бази – виробництва молока, племінного поголів'я та високопродуктивного молочного стада. Тому на нашу думку, найбільш оптимальними в цьому напрямку є шляхи розв'язання проблеми галузі такими варіантами.

Перший – підприємства переробної галузі можуть надавати технічну, партнерську, консультаційну та іншу допомогу господарствам-виробникам, що займаються молочним скотарством.

Другий – окремі молокозаводи створюватимуть власні тваринницькі молочнотоварні ферми, комплекси із залученням внутрішніх і зовнішніх інвесторів.

Третій – варіант створення вертикально-інтегрованих холдингів чи кластерів у молочній галузі регіону, що як показує зарубіжний досвід є досить ефективним у процесі виробництва молокопродукції.

Ураховуючи, що держава обмежена в можливості збільшення фінансування тваринницької галузі відповідно до зобов'язань, взятих перед СОТ, ще актуальнішим є питання підвищення ефективності від реалізації цільових галузевих програм і наявного рівня державної підтримки.

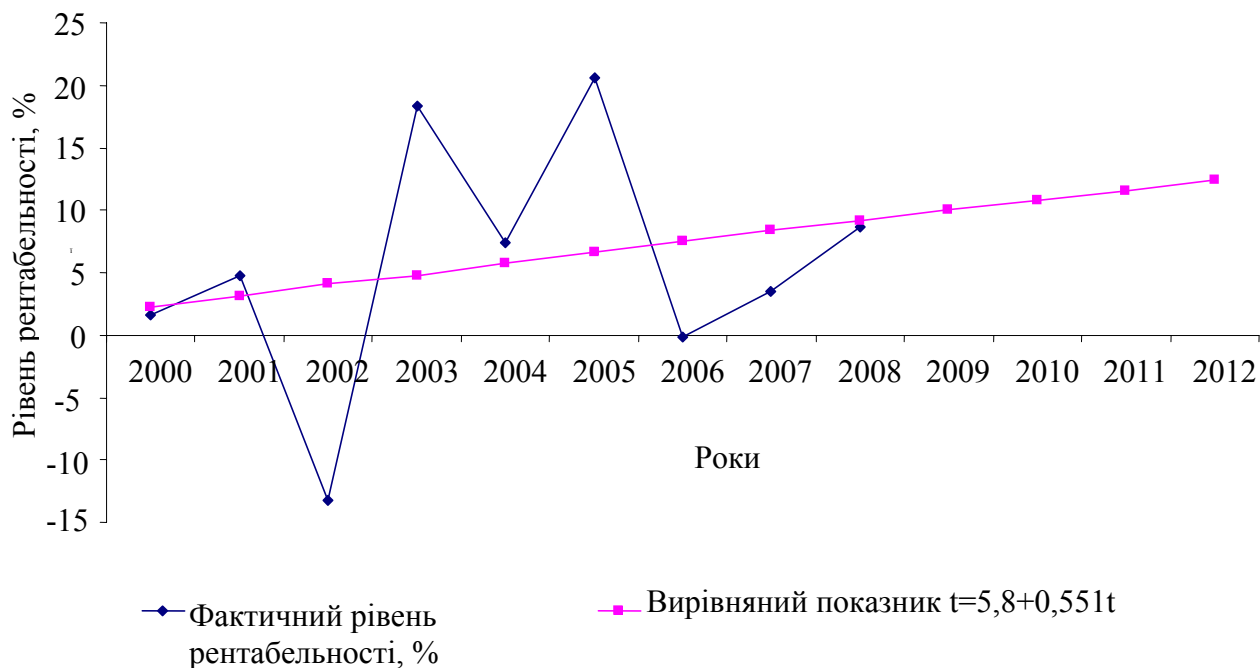

Рис. 1. Динаміка прибутковості виробництва молока сільськогосподарськими підприємствами Полтавської області

Нині українське тваринництво має непогані умови для розвитку – зважаючи на зростання цін реалізації молока та м'яса протягом 2008-2010 років. Проте із зниженням митних ставок після вступу до СОТ конкуренція знову загостриться. Тому сьогодні підприємства аграрної сфери мають використати наявні можливості, інноваційні програми та технічні розробки, щоб нівелювати технологічне відставання більшості підприємств.

Висновки. В умовах формування ринкових відносин функціонування економічного механізму неможливе без участі держави. Потреба у державному регулюванні національної економіки викликана рядом об'єктивних обставин. Основними соціально-економічними функціями держави на сучасному етапі розвитку є: підтримка економічної стабільності на макrorівні і визначення пріоритетів розвитку національної економіки, управління грошово-кредитним обігом, підтримка і регулювання неринкового сектора економіки, соціальна функція, правове забезпечення господарської діяльності, охорона навколишнього середовища і природних ресурсів, підтримка позицій національних підприємств у світовому господарстві і на світовому ринку. Зазначені функції держава виконує за допомогою державного планування, структурного регулювання економіки, податкової системи, а також адміністративних методів управління економіки. При цьому цінова політика повинна ґрунтуватися на засадах вільного ціноутворення в поєднанні з регулюючими функціями держави.

Основними напрямками, за якими повинна здійснюватися державна підтримка сільського господарства вважаються наступні:

- запровадження цін підтримки на збиткову продукцію тваринництва на рівні, який забезпечує відтворення нормативних виробничих витрат та мінімальний (5 %) рівень рентабельності;

- цільова дотація сільського господарства по таких визначальних напрямках матеріально-технічної бази, як мінеральні добрива, комбікорми, збиральна техніка, насінництво, племінна справа;

- забезпечення пільгового кредитування у розмірах, які відповідають питомій вазі виробництва валової продукції в народному господарстві з коригуванням її на термін оборотності капіталу і зв'язку з його уповільненням в сільському господарстві.

Інтеграція сільськогосподарських товаровиробників з переробними підприємствами та дієві державні дотації стануть вагомим стимулом відродження й підвищення ефективності виробництва конкуренто-спроможності аграрних підприємств і молочного скотарства зокрема.

Література.

1. Березін О.В. Продовольчий ринок України. Теоретико-методичні засади формування і розвитку: монографія/О.В.Березін.-К.:ЦУЛ,2008.-84 с.

2. Моссаковський В.Б. Особливості розрахунку точки беззбитковості в аграрній сфері / В.Б.Моссаковський, А.А.Костякова, Т.В.Кононенко // Економіка АПК. – 2009. – № 9. – С.73-75.

3.Статистичний щорічник Полтавської області за 2009 рік. – Полтава: Головне управління статистики у Полтавській області, 2010. – 435 с.

4. Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування аграрного сектору економіки: Указ Президента України від 10.12.1999, № 1529/99. – www.nau.kiev.ua/.../ukr/dok.php?code=1529/99.

5. Про заходи щодо активізації роботи з розвитку тваринництва: від 20.08.2008, № 729. – zakon.rada.gov.ua/.../main.cgi?nreg=729-2010-п.

УДК 338.242

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК МЕНЕДЖМЕНТУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ З РИНКОВИМ МЕХАНІЗМОМ

Мельник Л.Л., к.е.н., доцент

Дніпропетровський державний аграрний університет

Поглиблені теоретико-методологічні засади щодо взаємозв'язку менеджменту аграрних підприємств з ринковим механізмом, визначено проблеми, притаманні менеджменту та можливі напрями їхнього вирішення.

Deep teoretiko-methodological principles in relation to intercommunication of management of agrarian enterprises with a market mechanism, certainly problems, inherent a management and directions of their decision are possible.

Постановка проблеми. У ринкових умовах менеджмент займає чільне місце у системі чинників, що впливають на економічну ефективність й стійкість агроструктур. Тобто остання в значній мірі визначається від того, яку